

LT

LT

LT

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 28.8.2009
KOM(2009) 440 galutinis

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Europeana – tolesni veiksmai

SEC(2009) 1124

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

***Europeana* – tolesni veiksmai**

1. ĮVADAS

Europeana – Europos interneto biblioteka, muziejus ir archyvas – atidaryta 2008 m. lapkričio mėn. įgyvendinant Komisijos skaitmeninių bibliotekų iniciatyvą, kurios tikslas – užtikrinti, kad Europos kultūros ir mokslo paveldas internetu taptų prieinamas visiems. Europos Parlamentas¹ ir Taryba² pabrėžė, kad *Europeana* – svarbus būdas internete pristatyti valstybių narių kultūrinį paveldą ir visiems suteikti galimybę su juo susipažinti. Kartu atkreiptas dėmesys į ekonomines galimybes, kurių gali teikti mūsų kultūrinių vertybių pristatymas internete, kaip kūrybiškumo ir naujų produktų bei paslaugų šaltinis, pvz., turizmo ir mokymosi srityse.

Šiame dokumente apžvelgiamas kitas *Europeanos* plėtros etapas ir jos raidos perspektyvos. Jame nurodomi pagrindiniai artimiausių metų uždaviniai: 1) į *Europeaną* įtraukti viešai prieinamą aukščiausios kokybės medžiagą, kurios autorių teisės saugomos ir kuri būtų aktuali vartotojams, ir 2) parengti nuoseklų finansavimo ir valdymo modelį. Taip siekiama užtikrinti, kad, plėtojant *Europeaną* ir įgyvendinant su ja susijusią skaitmeninimo, prieinamumo internetu ir skaitmeninio išsaugojimo politiką, Europos kultūra būtų tinkamai pristatoma internete, o mūsų įvairus bendras paveldas taptų neatsiejama būsimos Europos informacinės infrastruktūros dalimi.

Siekdama sukaupti informacijos apie tai, kaip geriausiai pasiekti šį tikslą, Komisija pradeda konsultacijas, kurių klausimus galima rasti prie šio komunikato pridedamame tarnybų darbiname dokumente. Suinteresuotos šalys raginamos savo pastabas šiais klausimais pateikti iki 2009 m. lapkričio 15 d.

2. EUROPEANA – EUROPOS KULTŪROS PAVELDO PRISTATYMO INTERNETE STRATEGIJA

2.1. Politikos aplinkybės

i2010 skaitmeninių bibliotekų iniciatyva pradėta įgyvendinti 2005 m. rugsėjį. Vadovautasi ankstesniu Komisijos remtu Europos kultūros paveldo pristatymu internete ir 2005 m. balandžio 28 d. šešių valstybių ir vyriausybės vadovų laišku Europos Komisijos ir Europos Vadovų Tarybos pirmininkams, kuriame pasiūlyta įkurti Europos skaitmeninę biblioteką.

Plačiau visuomenei *Europeana* – akivaizdžiausias iniciatyvos įgyvendinimo rezultatas. Tai bendra prieigos vieta visiems, norintiems pasiekti valstybių narių kultūros įstaigų suskaitmenintą ir internete pateiktą medžiagą, kurios jau yra daug ir pateikiama vis daugiau.

¹ 2007 m. rugsėjo 27 d. Parlamento rezoliucija „i2010, Europos skaitmeninė biblioteka“.

² 2008 m. lapkričio 20 d. Tarybos išvados dėl *Europeanos*, OL C 319, 2008 12 13, p. 18.

Tačiau *Europeana* – tik ledkalnio viršūnė. *Europeanos* nebūtų buvę įmanoma sukurti ir plėtoti be valstybių narių nuolatinių pastangų skaitmeninimo, interneto prieinamumo ir skaitmeninio išsaugojimo srityje. Komisija bendradarbiavo su valstybėmis narėmis, siekdama užtikrinti, kad šie klausimai būtų įtraukti į politikos darbotvarkę ir kad atitinkami politikos sprendimai būtų derinami visoje Europoje. 2006 m. Komisija paskelbė rekomendaciją³, kurioje išdėstytos konkrečios priemonės, kurių derėtų imtis; bendradarbiaudama su valstybių narių ekspertų grupe ji stebi, kaip valstybės narės įgyvendina rekomendaciją ir susijusias Tarybos išvadas.

Komisija taip pat sudarė palankesnes sąlygas suinteresuotosioms šalims siekti sutarimo, kaip praktiškai spręsti pagrindines problemas, susijusias su kultūros ir mokslo medžiagos prieinamumu internetu. Šis darbas buvo vykdomas per Aukšto lygio grupę skaitmeninių bibliotekų klausimais, kurios veikloje dalyvavo kultūros įstaigos, taip pat teisių turėtojų, technologijų įmonių ir akademinės bendruomenės atstovai. Be kita ko, šio darbo rezultatas – nebespausdinamų kūrinių skaitmeninimo pavyzdinė licencija, taip pat leidėjų ir mokslininkų bendradarbiavimo projektas, kuriuo siekta įvertinti mokslinių publikacijų atviros prieigos pasekmes. Šios politikos veiklos pagrindas – pagal programą *eContentplus* bendrai finansuojamas išsamus techninis darbas, Konkurencingumo ir inovacijų programa ir Mokslinių tyrimų ir plėtros septintoji bendroji programa.

Plėtojant *Europeaną* sudaromos sąlygos internete plačiai pristatyti turtingą ir įvairų mūsų kultūros paveldą – taip prisidedama prie valstybių narių kultūros sklaidos ir atkreipiamas dėmesys į bendrybes. Be to, atskiros suskaitmenintos kolekcijos tampa aktualesnės, nes atsiranda galimybė lankytis virtualiose nuolatinėse parodose kūrinių, kurie saugomi įvairiose žemyno vietose.

Svetainė taip pat suteikia galimybę rasti įvairaus formato (teksto, garso, audiovizualinio ir vaizdo) informacijos ir palyginti skirtingose šalyse egzistuojančius įvairius požiūrius į bendrą Europos istoriją ir paveldą.

Be to, *Europeanoje* apžvelgiama, kokia medžiaga jau suskaitmeninta, atkreipiamas dėmesys į skaitmeninimo Europos Sąjungoje spragas; taip skatinamos ir telkiamos naujos valstybių narių skaitmeninimo iniciatyvos.

Europeana vartotojams naudinga tuo, kad jiems suteikiama galimybė pasinaudojant išskirtine sąsaja rasti patikimų Europos Sąjungos kultūros organizacijų pateikiamą suskaitmenintą kultūrinį turinį savo kalba ir juo pasinaudoti darbui, laisvalaikiui ar mokslui.

2.2. Esama padėtis

Europeanos daugiakalbė sąsaja suteikia tiesioginę prieigą prie unikalios kolekcijos, kurią sudaro daugiau kaip 4,6 mln. suskaitmenintų knygų, laikraščių, filmų ištraukų, žemėlapių, nuotraukų ir dokumentų iš Europos bibliotekų, archyvų, muziejų ir audiovizualinių archyvų. Artimiausiais metais šis skaičius sparčiai augs. Visuomenės susidomėjimas *Europeana* akivaizdžiai pasireiškė per jos atidarymą 2008 m. lapkritį.

Šiuo metu per 1000 kultūros įstaigų kelia turinį į *Europeaną* (tiesiogiai ar per kaupyklas), o per 150 įstaigų dalyvauja *Europeanos* partnerių tinklo veikloje. *Europeana* sudaro sąlygas neregėto masto ir galimybių įvairių kultūros įstaigų bendradarbiavimui. Kadangi vis daugiau

³ Rekomendacija 2006/585EB dėl skaitmeninimo ir išsaugojimo skaitmeniniu formatu, OL L 236, 2006 8 31, p. 28.

kultūros įstaigų siūlo savo turinį *Europeanai*, galima teigti, kad galimybės tikrai didelės ir kad esama pasiryžimo įgyvendinti *Europeanos* viziją. *Europeana* suteikia galimybę tiesiogiai pasiekti įvairias Europos kultūros kolekcijas, kartu užtikrinant, kad galutinis vartotojas žinotų apie šias įstaigas. Bendradarbiauti būtų galima ir įgyvendinant kitas iniciatyvas visame pasaulyje, tokias kaip Pasaulio skaitmeninė biblioteka.

Reikiama organizacinė struktūra *Europeanai* toliau plėtoti egzistuoja. Kasdienę svetainės priežiūrą vykdo *Europeanos* biuras, įsikūręs Nyderlandų nacionalinėje bibliotekoje. Biuras plečiamas, kad jame būtų galima išlaikyti ir atnaujinti 2008 m. pristatytą svetainės prototipą; be to, 2010 m. rengiamasi pateikti naują svetainės versiją – *Europeana 1.0*.

Artimiausiais metais svetainė bus palaipsniui tobulinama – atsiras naujų funkcijų ir paslaugų, taip pat bus gerinama tai, kas jau egzistuoja. Pagrindiniai sprendiniai klausimai – paieškos funkcijos ir sąsajos. Ypatingas dėmesys taip pat bus skiriamas *Web 2.0* paslaugų plėtojimui, kad būtų kuriamos bendrų interesų bendruomenės ir gerinamos daugiakalbės funkcijos. Svetainei tobulinti reikalingų duomenų gauta iš naujo *Europeanos* vartotojų apklausos, kurioje dalyvavo daugiau kaip 3000 asmenų ir kurių vykdant sulaukta teigiamų *Europeanos* paslaugų vertinimų. Atnaujinant svetainę *Europeana* ir toliau bus naujų idėjų ir mokslinių tyrimų rezultatų bandymo laboratorija. Būtina plačiau populiarinti *Europeana*, kad apie ją sužinotų kuo daugiau piliečių.

3. DAUGIAU TURINIO *EUROPEANAI*

Kad *Europeana* būtų toliau sėkmingai plėtojama, būtina pildyti jos kolekcijas. Komisijos politikos tikslas – užtikrinti, kad 2010 m. per *Europeanos* interneto svetainę būtų prieinama **10 mln. objektų**. Vėliau šis skaičius turėtų smarkiai augti.

Norint turtinti *Europeana*, būtina užtikrinti nuoseklų skaitmeninimą visoje Europoje, o suskaitmenintus objektus pildyti aukščiausius standartus atitinkančiais metaduomenimis. Todėl Komisija ragina valstybes nares šioje srityje veikti aktyviau ir užtikrinti, kad suskaitmenintas turinys būtų lengvai prieinamas per *Europeana*, ir tuo tikslu, be kita ko, kurti nacionalines ar temines kaupyklas⁴.

3.1. Turinio rūšys

Apskritai įvairių valstybių narių indėlis į *Europeana* vis dar nevienodas – labai skiriasi pateiktų objektų skaičius ir pobūdis (žr. prieš šio komunikato pridedamo tarnybų darbo dokumento 2 dalį.) Labai akivaizdžios Prancūzijos pastangos į *Europeana* pateikti kuo daugiau turinio – jos indėlis sudaro 47 % visų suskaitmenintų objektų. Kai kurios kitos valstybės narės pateikė tik po keletą objektų. Padėtis palaipsniui gerės, nes į *Europeana* iš visos Europos bus pateikiama vis daugiau kolekcijų.

Pirmajame etape kai kurios valstybės narės (pvz., Lenkija ir Vengrija) *Europeanai* daugiausiai teikia knygas, o kitos (Suomija, Liuksemburgas, Estija) dėmesį sutelkia į laikraščius ir žurnalus arba muziejuose saugomų darbų reprodukcijas (Rumunija). Dėl to susidaro paradoksali padėtis, kai Europos literatūros klasika per *Europeana* prieinama keliomis kalbomis, tačiau ne originalo. Pavyzdžiui, Goethe's kūrinių rasite prancūzų, lenkų, vengrų kalbomis, tačiau ne vokiškai.

⁴ Komunikatas „Europos kultūros paveldas vienu pelės klavišo spustelėjimu“, 2008 8 11.

Tai paskatino vartotojus pateikti įvairių pastabų ir klausimų. Skaitmeninti ir į *Europeana* įkelti skirtu turinio atranką vykdo valstybės narės ir jų kultūros įstaigos, kurios vadovaujasi savo kultūros ir (arba) informacijos politika. Tačiau, siekiant patenkinti su *Europeanos* turiniu siejamus vartotojų lūkesčius, gali tekti imtis konkrečių veiksmų, susijusių su tam tikrų kategorijų medžiaga.

3.2. Turinys, kurio autorių teisės saugomos

Viena iš pagrindinių *Europeanos* užduočių – įsigyti medžiagos, kurios autorių teisės saugomos, kad būtų išvengta tinkamos XX a. reprezentacijos problemos, susijusios su tuo, kad internetu prieinama daug iki 1900 m. ir labai mažai vėliau sukurtos medžiagos. Todėl būtinas geras kultūros įstaigų ir teisių turėtojų bendradarbiavimas, pagrįstas autorių teises reglamentuojančiais teisės aktais. Toks bendradarbiavimas gali būti įgyvendinamas kaip nacionalinių kultūros įstaigų ir teisių turėtojų susitarimai arba nuorodos iš *Europeanos* į teisių turėtojų svetaines.

Geras pastarojo tipo partnerystės pavyzdys yra *Bibliothèque nationale de France* svetainė *Gallica2*. Joje suteikiama laisva prieiga prie viešai prieinamos medžiagos ir pateikiamos nuorodos į Prancūzijos leidėjų turinį, kurio autorių teisės saugomos. Leidėjai nusprendžia, kiek turinio jie nori pateikti *Gallica2*, o vartotojai visus kūrinius gali įsigyti iš leidėjų svetainių. Panašus modelis galėtų būti taikomas ir *Europeanai*. Vartotojams būtų naudinga tai, kad jie ne tik gautų tiesioginę prieigą prie viešai prieinamos medžiagos, bet ir galėtų lengvai rasti norimą įsigyti turinį, kurio autorių teisės saugomos. Nauda leidėjams – platesnis jų kūrinių pristatymas visos Europos visuomenei.

Kai kuriose Europos šalyse, pavyzdžiui, Nyderlanduose ir Vokietijoje, teisių turėtojai ir kultūros įstaigos svarsto galimybę taikyti kitokį modelį, pagal kurį kultūros įstaigos už tam tikrą mokestį skaitmenintų kultūrinę medžiagą ir pateiktų ją visuomenei. Visų pirma tai taikoma knygoms, kurios nebespausdinamos, tačiau kurių autorių teisės saugomos, taip pat senesniems laikraščiams.

Siekiant plėtoti *Europeana* būtina užtikrinti, kad tokiose licencijose būtų numatyta galimybė medžiagą pateikti visoje Europos Sąjungoje. Vienai Prancūzijos kaupyklai teko išimti fotografijas iš *Europeanos*, nes ji turėjo teisę medžiagą platinti tik savo šalies teritorijoje. Esama kitų pavyzdžių, kai kultūros įstaigos nustatė licencijas, pagal kurias medžiaga gali būti platinama tik tos šalies IP adresais. Tokius sprendimus lemia finansiniai aspektai, nes Europos licencija gali būti per brangi, arba tai gali būti susiję su teisiniais klausimais. Tačiau gali kilti pavojus, kad suskaitmenintas Europos kultūros paveldas internete bus suskaidytas pagal nacionalinį principą, todėl svarstyтина, ar ES viešojo sektoriaus finansuojamos kultūros įstaigos privalo užtikrinti, kad galimybė naudotis paslaugomis, kurias jos teikia internete, būtų suteikta visiems ES piliečiams.

Viena iš sričių, kuriose būtina skubi pažanga siekiant palengvinti skaitmeninimą, kuris bus naudingas per *Europeana* prieinamam turiniui, – tai nenustatytos autorių teisės kūriniai, t. y. kūriniai, kurių teisių turėtojus nustatyti neįmanoma arba labai sunku. 2006 m. rekomencijoje dėl skaitmeninimo ir skaitmeninio išsaugojimo Komisija paprašė, kad valstybės narės parengtų priemones nenustatytos autorių teisės kūrinių problemai spręsti. Nuo tol dauguma valstybių narių šioje srityje beveik nepadarė jokios pažangos. Dalyvaudamos Aukšto lygio grupės skaitmeninių bibliotekų klausimais veikloje, įvairios suinteresuotosios šalys pasirašė susitarimo memorandumą dėl nenustatytos autorių teisės kūrinių kruopščios paieškos gairių.

2008 m. Žaliojoje knygoje „Autorių teisės žinių ekonomikoje“⁵ šie klausimai svarstyti toliau, pateikiant kelis klausimus, visų pirma susijusius su tuo, ar būtina Europos lygmeniu priimti teisės aktų, kad būtų sprendžiama nenustatytos autorių teisės kūrinių problema, ir kaip spręsti tarpvalstybinius šio klausimo aspektus. Atsižvelgdama į konsultacijų rezultatus Komisija parengs nenustatytos autorių teisės kūrinių problemos sprendimo būdų poveikio vertinimą, kuriame bus nagrinėjami įvairūs požiūriai, kurie galėtų padėti palengvinti nenustatytos autorių teisės kūrinių skaitmeninimą ir platinimą.

Neseniai nenustatytos autorių teisės kūrinių klausimas susilaukė daugiau dėmesio, kai buvo pasiektas daugeliui šių kūrinių svarbus susitarimas dėl *Google* knygų paieškos. Susitarimas aptartas ministrų lygiu 2009 m. gegužės 12 d. Švietimo, jaunimo ir kultūros tarybos ir 2009 m. gegužės 28 d. Konkurencijos tarybos posėdyje. Komisija buvo paprašyta pateikti susitarimo pasekmių analizę; ji šiuo metu rengiama.

Senesnių kūrinių skaitmeninimo srityje padėtis, palyginti su JAV autorių teises reglamentuojančia teise, skiriasi akivaizdžiai ir labai reikšmingai. Europoje ir JAV suderinta, kad autorių teisės saugomos 70 metų po autoriaus mirties, tačiau JAV teisės aktuose numatyta, kad atskaitos metai yra 1923 m. (iki 1923 m. paskelbti kūriniai prieinami viešai). Todėl didelė dalis iki 1923 m. sukurtos Europos kilmės medžiagos JAV gali būti skaitmeninama ir pateikiama be licencijos susitarimo, o Europos piliečiams, kurie naudojami tokiais paslaugomis kaip *Europeana*, ji gali būti neprieinama⁶. Praktiškai tai reiškia, kad, palyginti su Europa, JAV egzistuoja platesnė interneto prieiga prie skaitmeninių knygų, todėl siekiant pakeisti susidariusią padėtį reikėtų apsvarstyti galimybę priimti sprendimus, susijusius su teisių turėtojais ir kultūros įstaigomis. Šiais sprendimais be kita ko galėtų būti siekiama spartinti pagal projektą ARROW jau vykdomą nenustatytos autorių teisės kūrinių ir nebespausdinamų kūrinių registrų kūrimą arba pragmatiškai taikyti atskaitos datą ir nustatyti žemesnę iki tam tikros datos sukurtų kūrinių kruopščios paieškos ribą.

3.3. Viešai prieinamas turinys

Didelė dalis *Europeanoje* skaitmeniniu formatu pateiktos medžiagos yra vieša; tai reiškia, kad jai netaikomos ar nebetaikomos autorių teisės ir kad iš esmės ja gali naudotis bet kas. Ši medžiaga svarbi tuo, kad ja pakartotinai naudojasi piliečiai ir įmonės; be to, interneto amžiuje ji skatina kūrybiškumą. Dėl šios priežasties Komisija pabrėžė būtinybę užtikrinti, kad „visuomenei priklausantys kūriniai turėtų būti prieinami ir pakeistu formatu. Kitaip tariant, suskaitmeninus visuomenei priklausančius kūrinius ir padarius juos prieinamus internetu jie vis tiek turėtų būti visuomenės nuosavybė“⁷.

Tačiau taip yra ne visada. Kai kurios kultūros įstaigos aiškiai nurodo, kad *Europeanoje* pateikiama jų medžiaga yra vieša, tačiau kitos gali pareikšti teises į skaitmenines kopijas ir (arba) apmokestinti parsiuntimą. Keletas institucijų naudoja vandenženklis, o vienu atveju reikia mokėti, jei medžiagą norima peržiūrėti pasirinkus tinkamą dydį. Skirtingi veiklos principai atspindi ES taikomų metodų įvairovę, kurią kartais lemia tai, kad kultūros įstaigos vis labiau verčiamos iš savo tyrimų vertybių gauti tiesioginių pajamų. Reikalavimas mokėti už

⁵ COM (2008) 466/3

⁶ Neseniai pateiktame pranešime apie galimybę *Google* knygų paieška naudotis mobiliuosiuose telefonuose, *Google* nurodė, kad naudodamiesi šia paslauga JAV piliečiai gali skaityti daugiau kaip 1 mln. viešai prieinamų knygų. Europoje paskelbtame *Google* pranešime spaudai paminėta tik pusė milijono viešojo sektoriaus knygų.

⁷ Komunikatas „Europos kultūros paveldas vienu pelės klavišo spustelėjimu“, p. 7.

suskaitmenintus viešai prieinamus kūrinis taip pat susijęs su tuo, kad skaitmeninimui būtinos lėšos. Tačiau taip smarkiai apribojamas kultūrinis ir ekonominis medžiagos potencialas.

Vertinant teisiškai kyla klausimas, ar dėl paties skaitmeninimo atsiranda naujų teisių. Paprastai taip nėra. Tačiau Europos lygmeniu nesuderinta, kiek originalus turi būti kūrinys, kad būtų nustatytos autorių teisės, todėl atsakymas į šį klausimą skirtingose valstybėse narėse gali skirtis⁸. Skirtumai gali būti susiję ir su tuo, kad esama įvairių rūšių skaitmeninimo (pavyzdžiui, knygų skenavimas ne toks brangus, kaip objektų pateikimas 3D formatu).

Esminis klausimas – ar priimtina iš viešosios erdvės pašalinti viešai prieinamą medžiagą, kuri viešųjų institucijų suskaitmeninta už viešąsias lėšas, ar ji vis dėlto turėtų būti prieinama visiems žinių visuomenės nariams. Pastaroji nuostata atitinka Bendrijos politiką dėl viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo ir OECD ministrų rekomendaciją dėl geresnės prieigos prie viešojo sektoriaus informacijos ir efektyvesnio jos naudojimo⁹. Šis klausimas *Europeanos* veiklai yra labai svarbus, nes svetainės naudojimo sąlygose vadovaujamosi įnašus teikiančių institucijų politika.

Panašių klausimų kyla, kai viešosios institucijos su privačiomis įmonėmis sudaro išskirtinius susitarimus dėl jų unikalių viešai prieinamų objektų skaitmeninimo ir naudojimo už materialų atlygį. Sudarant tokius susitarimus gali kilti pavojus, kad viešai prieinamas turinys taps neprieinamas visuomenei, tačiau kai kuriais atvejais tai gali būti vienintelis būdas finansuoti skaitmeninimą. Šią dilemą ataskaitoje apie privataus ir viešojo sektorių partnerystę skaitmeninimo srityje nurodė Aukšto lygio grupė skaitmeninių bibliotekų klausimais. Grupė rekomendavo, kad „turinys, kuris yra viešai prieinamas analoginiu pavidalu, turėtų likti viešai prieinamas erdvėje ir skaitmeninėje aplinkoje. Jeigu vartotojų prieigos ir naudojimo apribojimai būtini siekiant užtikrinti, kad skaitmeninis turinys apskritai taptų prieinamas, tokie apribojimai turėtų būti taikomi tik ribotą laikotarpį“.¹⁰

4. FINANSAVIMO IR VALDYMO KLAUSIMAI

2008 m. lapkričio 20 d. Tarybos išvadose dėl *Europeanos* už kultūrą atsakingi ES ministrai pabrėžė, kad būtina rasti darnų šios paslaugos finansavimo ir valdymo modelį. Ministrai paragino Europos skaitmeninės bibliotekos fondą, Europos Komisiją ir valstybes nares bendradarbiauti šiuo klausimu; be to, surengtos diskusijos valstybių narių ekspertų grupėje skaitmeninimo ir skaitmeninio išsaugojimo klausimais. Dabartinėmis konsultacijomis siekiama daugiau suinteresuotųjų šalių įtraukti į diskusijas apie tai, kaip užtikrinti, kad ateityje *Europeana* būtų pakankamai savarankiška.

Siekiant toliau plėtoti *Europeana* galima svarstyti labai įvairius modelius, pradedant nuo visiško Bendrijos finansavimo iki modelio, pagal kurį teikiant *Europeanos* paslaugas aktyviai dalyvauja privatus sektorius. Finansavimo ir valdymo modelyje, kuris bus galiausiai pasirinktas, turėtų būti atsižvelgta į svarbiausią *Europeanos* uždavinį – suteikti kuo platesnę prieigą prie kultūros kolekcijų, į svetainės europinį mastą ir pobūdį, taip pat į svarbų kolekcijas pateikiančių kultūros įstaigų vaidmenį. Be to, derėtų įvertinti tai, kad *Europeanos*

⁸ Antra vertus, fotografijų, duomenų bazių ir kompiuterių programinės įrangos originalumo kriterijus suderintas.

⁹ Seulas, 2008 m. birželio 18 d.

¹⁰ http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/doc/hleg/reports/ppp/ppp_final.pdf

biuro sąnaudos sudaro tik nedidelę dalį valstybių narių ir Europos Sąjungos investicijų, skirtų užtikrinti, kad Europos kultūros paveldas taptų prieinamas internetu.

4.1. Plėtros etapo finansavimas (2009–2013 m.)

Pradiniame etape Europos Komisija finansiškai prisidėjo prie *Europeanos* sukūrimo per *EDL-net* projektą, kuriam buvo skirtas bendras finansavimas iš programos *eContentplus*. Projektas, kurio biudžetas sudarė 1,3 mln. EUR, baigtas įgyvendinti 2009 m. pradžioje.

Įgyvendinant projektą *Europeana 1.0*, atrinktą pagal programą *eContentplus*, nuo 2009 iki 2011 m. vidurio *Europeanos* plėtrai bus skirta 6,2 mln. EUR. Šiame etape finansiškai prisidės keletas valstybių narių¹¹ ir atskirų kultūros įstaigų.

Iki 2013 m. pabaigos Komisija *Europeanos* plėtrą gali toliau remti pagal Konkurencingumo ir inovacijų programą. Šiame etape bus gauta valstybių narių papildomų finansavimo ir (arba) privataus sektoriaus pradinių rėmimo lėšų.

4.2. Finansavimas vidutinės trukmės laikotarpiu (2013 m. ir vėliau)

Derėtų apsvarstyti papildomus *Europeanos* finansavimo po 2013 m. būdus, kad būtų galima suderinti Bendrijos finansavimą ir kitus išteklius, taip palaipsniui atsisakant dabartinio projektinio finansavimo. Papildomas finansavimas galėtų būti teikiamas įgyvendinant privataus ir viešojo sektorių partnerystę arba iš sistemingesnių valstybių narių įnašų. Tam tikrų pajamų galima tikėtis iš svetainės veiklos, tačiau jomis bus padengta tik labai maža paslaugos teikimo išlaidų dalis. Galutinio vartotojo apmokestinimas už turinio paiešką per *Europeana* ir už kitas svetainės paslaugas nėra priimtinas, nes taip būtų labai apribotas naujų vartotojų prisijungimas; be to, tai prieštarautų pagrindiniam svetainės tikslui.

Viešojo ir privataus sektorių partnerystė plėtojant Europeana

Su *Europeana* susijusi privataus ir viešojo sektorių partnerystė gali būti įvairi. Pirmasis modelis – *Europeanos*, kuri vystosi toliau ir pritraukia vis daugiau vartotojų, *privatus rėmimas*. Remiama gali būti iš filantropinių sumetimų – toks modelis plačiai taikomas JAV. Be to, parama gali būti teikiama už tam tikrą atlygį, pavyzdžiui, už reklamą.

Valstybės narės įvairiai vertina, ar komercinė informacija priimtina tokiose viešąsias paslaugas teikiančiose svetainėse kaip *Europeana*. Be to, tai gali priklausyti nuo komercinės informacijos rūšies, nes bendrovės logotipo rodymas aprašomojoje informacijoje nėra tas pats kaip konkretaus produkto reklama reklamjuostėje.

Kitas galimas pajamų šaltinis – *mokestis už Europeanoje teikiamas nuorodas* į privačių ir viešojo sektoriaus organizacijų turinį, už kurį jos gauna pajamų. Kitaip tariant, gali būti taikomas tarpininko mokestis už tai, kad vartotojai nukreipiami į svetaines su mokamu turiniu. Tačiau tai, kad privataus ir viešojo sektorių partnerystė grindžiama tokiomis nuorodomis, nebūtina reiškia, kad santykiei pagrįsti finansiniais išsipareigojimais. *Bibliothèque nationale de France* ir Prancūzijos leidėjų partnerystė įgyvendinant *Gallica2* – geras pavyzdys, kai nuorodų pateikimas yra vertinamas kaip viena iš viešų svetainės užduočių.

¹¹ Prancūzija, Vokietija, Nyderlandai, Ispanija, Italija, Suomija, Airija, Lietuva, Vengrija

Kitas galimas būdas tobulinti svetainę – remtis *privatųjų bendrovių technologiniais sprendimais ir įgūdžiais*. Privatūs partneriai galėtų būti atrinkti viešųjų pirkimų būdu (pagal Europos viešųjų pirkimų taisyklės), arba jų indėlis galėtų būti susietas su rėmėjo nuoroda, kaip nurodyta pirmiau.

Būtų galima apsvarstyti ir *platesnio masto partnerystės modelius*, pagal kuriuos privataus sektoriaus subjektai tiesiogiai dalyvautų *Europeanos* valdyme ir siektų gauti pajamų svetainės išlaikymo reikmėms. Įgyvendinant tokius modelius tektų atsižvelgti į tam tikrus apribojimus. Žinoma, vykdant *Europeanos* veiklą turėtų būti siekiama kultūros ir informacijos politikos tikslų, kuriems įgyvendinti ji ir buvo sumanyta. Be to, būtų reikalingas išsamus turinį teikiančių kultūros organizacijų susitarimas, kadangi būtent jos turi skaitmeninę medžiagą, kuria grindžiama teikiama paslauga. Tokie modeliai turėtų būti parengti taip, kad būtų išvengta konkurencijos iškraipymo.

Europeanos finansavimas viešojo sektoriaus lėšomis

Pastovų viešojo sektoriaus finansavimą galima pagrįsti tuo, kad *Europeanos* yra svarbi kultūros politikos įgyvendinimo priemonė, padedanti bendroje daugiakalbėje erdvėje sujungti išskaidytas internete pateiktas kultūros objektų kolekcijas, kurios dažnai pristatomos nepakankamai plačiai. Be to, palyginti mažos viešosios investicijos į *Europeaną* galėtų atnešti didelės papildomos naudos, susijusios su kūrybine ir ekonomine veikla tokiose srityse kaip mokymasis ir turizmas.

Viešasis finansavimas galėtų būti skiriamas iš įvairių šaltinių. Viena iš galimybių, kurią apsvarstė ir atmetė Europos skaitmeninės bibliotekos fondas, – turinį teikiančių *kultūros organizacijų finansinis įnašas*. Šios organizacijos – tai įvairių sektorių nacionalinės ir Europos asociacijos, kaupyklos ir pavienės institucijos. Tai, kad šią grupę sudaro labai įvairios organizacijos, yra kliūtis kurti įnašų sistemą, kuri būtų priimtina visoms suinteresuotosioms šalims.

Didesnis valstybių narių įnašas gali būti pagrįstas dviem baziniais modeliais. Pagal pirmąjį atskiros valstybės narės savo noru įneštų įnašą – kai kurios iš jų tai jau padarė pradiniame etape. Tai būtų greitas ir lankstus sprendimas. Antra vertus, nebūtų užtikrintas reikiamas *Europeanos* saugumas, nes biudžetas kasmet būtų skirtingas. Be to, taikant šį modelį valstybės narės nesusidaro aiškaus vaizdo, ko iš jų tikimasi.

Antrasis modelis būtų pagrįstas proporcingumo principu, pagal kurį visos valstybės narės prisidėtų pagal savo BVP. Taikant šį modelį būtų nustatyta visų valstybių narių atsakomybė plėtoti *Europeaną*, tačiau kyla pavojus, kad susidarys gana didelių pridėtinių išlaidų, susijusių su to modelio ir proporcingumo principo nustatymu. Keliais atvejais mažesnių valstybių narių įnašas iš tiesų būtų mažesnis nei sąnaudos, susijusios su jų dalies nustatymu.

Bendrijos įnašas po 2013 m. būtų teikiamas atsižvelgiant į svetainės vertę visai Europai ir į jos svarbą atskleidžiant Europos vienybę jos kultūrų įvairovėje. Tačiau dabartinis projektinis finansavimas, pagrįstas viešais kvietimais teikti paraiškas, nėra pakankamai tvirtas finansinio planavimo pagrindas. Bazinio *Europeanos* finansavimo alternatyvos turi būti apsvarstytos įvertinant įvairias prieinamas politikos priemones.

4.3. Valdymo klausimai

Europeanos veiklą prižiūri 2007 m. lapkričio 8 d. įsteigtas Europos skaitmeninės bibliotekos fondas. Jo narės steigėjos yra Europos bibliotekų, archyvų, muziejų ir garso bei vaizdo įrašų archyvų asociacijos, taip pat nemažai didelių kultūros įstaigų. Norėdamos tapti fondo narėmis, organizacijos turi būti svarbios *Europeanos* turinio teikėjos arba joms atstovauti; be to, jos turi būti pasirengusios laikytis svetainei taikomų standartų ir politikos.

Kai keletas valstybių narių *Europeanai* suteikė finansinę paramą, iškilo klausimas dėl jų įtakos fondo valdymo organams. Komisija ir valstybės narės į oficialią *Europeanos* valdymo struktūrą nėra įtrauktos. Jos tik informuojamos apie pažangą ir pateikia medžiagą fondo vykdomajam komitetui per finansavimo ir orientavimo grupę, priklausančią valstybių narių ekspertų grupei. Tai suderinama su nuostata, kad už svetainės veiklą turėtų būti atsakingos narės, atsižvelgiant į jų žinias bei įgūdžius ir į tai, kad jos yra pagrindinės turinio teikėjos. Be to, šiuo metu Komisija su fondu palaiko sutartinius ryšius per projektams, kuriuose dalyvauja fondas, skiriamų dotacijų susitarimus.

Kadangi numatoma, kad bus daugiau naujų narių, Europos skaitmeninės bibliotekos fondas dabartinę valdymo struktūrą rengiasi keisti. Atsižvelgiant į diskusijas dėl *Europeanos* krypties vidutinės trukmės laikotarpiu, įskaitant jos finansavimą ir susijusį atskaitomybės klausimą, tam tikrų pataisų gali prireikti ir ateityje.

5. IŠVADA

Per trumpą laikotarpį *Europeana* tapo vienu iš pagrindinių Europos kultūros pristatymo internete būdų. Tai atspindi Europos kultūros įstaigų siekį užtikrinti, kad mūsų bendras įvairus kultūros paveldas taptų plačiau prieinamas visiems.

Siekiant įvykdyti pažadą, kad bus suteikta patogi prieiga internetu prie knygų, tapybos darbų, žemėlapių, fotografijų, laikraščių, filmų ištraukų ir garso įrašų iš visos Europos, būtina remiantis ligšioliniais pasiekimais dėti daugiau pastangų ir užtikrinti glaudų visų suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimą.

Šiame dokumente išdėstyti pagrindiniai uždaviniai, kurie lems tolesnę *Europeanos* raidą; jame suformuluota klausimų diskusijoms, į kuriuos suinteresuotosios šalys raginamos atsakyti.